

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE IN A GLOBALIZED WORLD

Стаття присвячена актуальним проблемам забезпечення економічної безпеки підприємств, дослідженню підходів до визначення економічної безпеки підприємства сучасних вчених, які зводяться до різних трактувань сутності цієї економічної категорії. Оригінальною є класифікація на основі ресурсного підходу, що дає можливість виділити напрямки впливу ризиків і елементи системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Потенціал ресурсного підходу ще не повністю розкритий і дає перспективи розвитку методів і способів комплексного впливу на фактори в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Ключові слова: економічна безпека, підприємство, загроза, ризики.

Статья посвящена актуальным проблемам обеспечения экономической безопасности предприятий, исследованию подходов к определению экономической безопасности предприятия современных ученых, которые сводятся к различным трактовкам сущности этой экономической категории. Оригинальной является классификация на основе ресурсного подхода, что позволяет выделить направления влияния рисков и

элементы системы обеспечения экономической безопасности предприятия. Потенциал ресурсного подхода еще не полностью раскрыт и дает перспективы развития методов и способов комплексного воздействия на факторы в контексте обеспечения экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, угроза, риски.

The article is devoted to the actual problems of providing economic security of enterprises, the study of approaches to determining the economic security of modern enterprises, which are reduced to different interpretations of the essence of this economic category. The classification is based on a resource-based approach, which makes it possible to highlight the direction of the impact of risks and the elements of the system of economic security of the enterprise. The potential of the resource approach is not yet fully disclosed and provides prospects for the development of methods and methods of integrated impact on factors in the context of providing economic security of the enterprise.

Key words: economic security, enterprise, threat, risks.

УДК 65.012.8.631.11

Ставицький О.В.

к.е.н., доцент

Національний технічний університет
України

«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Ткаченко А.А.

студентка

Національний технічний університет
України

«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. В сучасних умовах швидких та глобальних змін економічних відносин та економіки в цілому, гостро постає питання забезпечення належного рівня економічної безпеки не тільки на макrorівні, а й для підприємств. В Україні дана предметна область не є достатньо дослідженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням економічної безпеки та факторів впливу на неї присвячені праці таких вчених як Н.С. Безугла, А.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, А.Н. Ляшенко, О.А. Грунін, С.О. Грунін, А.П. Судоплатов, С.В. Лекареєв, С.Л. Маламедов.

Постановка завдання. Мета даної роботи полягає у необхідності вивчення та розуміння суті процесу забезпечення економічної безпеки на підприємстві як складової національної економіки.

Об'єкт дослідження: підприємство як базовий елемент економіки країни. Предмет – економічна безпека підприємства.

Задача, з вирішенням якої може бути досягнута мета: дослідити сучасне поняття економічної безпеки на підприємстві, на основі факторів, що мають на неї вплив.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основу безпеки будь-якої держави становить його економіка. Виходячи з цього, можна стверджувати, що джерело загрози для безпеки генерується і діє всередині країни.

Будь-які розмови про безпеку країни будуть порожніми, поки не будуть створені умови для повноцінного розвитку легальної економіки, відтворення її реального сектора, піднесення соціально-значущих галузей.

Безпека як система корінних, типових властивостей будь-якої країни втілює в собі всі сторони різних галузей життєдіяльності і розвитку людини, суспільства, держави і природи. У змістовному плані її складовими виступають інформаційна, інтелектуальна (безпека культури, освіти, науки), політична, військова, економічна, громадська (безпека громадянського суспільства), національна, екологічна та інші елементи безпеки країни.

При певних умовах найбільш важливою для безпеки буде екологія, в інших обороноздатність, по-третє правопорядок.

В умовах переходу до ринкових відносин, розвитку ринкових механізмів, зростання підприємств середнього і дрібного підприємництва, відбулося різке загострення не тільки зовнішніх, а й внутрішніх загроз, що впливають на оптимальний стан системи функціонування господарюючих суб'єктів.

У процесі розвитку ринкових механізмів в економіці, зростання приватного підприємництва, важливим завданням економічної науки і практики господарської діяльності підприємств стає забезпечення економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства – стійкий стан захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів та загроз, що його дестабілюють, за якого забезпечується стабільна реалізація основних комерційних інтересів та цілей діяльності [1].

Економічна безпека підприємства включає в себе:

- організацію ефективного управління установою;
- ефективність фінансової системи на підприємстві;
- стійкість та незалежність функціонування;
- гарантування безпеки робітників підприємства, збереження їх професійних інтересів, майна;
- сувору кадрову політику;
- дієвий механізм правового регулювання, що стосується всіх напрямів діяльності підприємства;
- забезпечення захисту інформації на підприємстві;
- відповідність стандартам екологічної безпеки.

Кожне підприємство займається специфічною економічною та торговою діяльністю, тому поняття внутрішній та зовнішніх загроз для кожної з установ буде індивідуальним.

До загальних зовнішніх загроз та дестабілюючим факторам відносять:

- протиправну діяльність кримінальних структур;
- конкуренти;
- рекет, шантаж, експропріація;
- шахрайство;
- промислове шпигунство;
- безвідповідальні партнери;
- працівники, яких звільнили;
- протиправні дії з боку корумпованих елементів представників контролюючих органів.

До внутрішніх загроз та дестабілюючих факторів належать:

- дії чи бездіяльність працівників, які можуть суперечити інтересам компанії, що можуть бути причиною негативних економічних наслідків;
- втрата інформаційних ресурсів, що є конкурентоспроможними, даних, які є комерційною таємницею чи носять конфіденційний характер;
- втрата ділового іміджу підприємства або його репутації в середовищі бізнесу;
- негаразди у відносинах з партнерами, реальними чи потенційними та клієнтами;
- конфліктні ситуації з конкурентами;
- непорозуміння з правоохоронними та контролюючими органами, представниками криміналу;
- виробничі травми;
- ситуації, що стали причиною смерті персоналу.

Згідно сучасного стану в економічному середовищі, для забезпечення захисту інтересів юридичних та фізичних осіб, необхідно створити ефективну

систему економічної безпеки підприємства. А саме, захистити його технологічний, науково-технічний, виробничий та кадровий потенціали від активних (прямих) та пасивних (непрямих) загроз. Це зможе дати гарантії ефективного функціонування підприємства на поточний момент та в майбутньому.

В умовах глобалізації процес ефективного функціонування та забезпечення економічного зростання на підприємстві, залежить від розвитку системи економічної безпеки компанії.

Загальні фактори, які мають негативний вплив на безпеку діяльності підприємства:

- збільшення в комерційній діяльності частки представників управління та влади;
- залучення кримінальних структур, щоб забезпечити вплив на конкурентів;
- недосконала законодавча база, що не регулює питання протидії недобросовісної конкуренції;
- відсутність в країні сприятливих умов для проведення науково-технічних досліджень;
- закритість повної об'єктивної картини про СПД (суб'єктів підприємницької діяльності), а також про їхній фінансовий стан;
- низький рівень культури в питаннях ведення справ в бізнес-середовищі;
- використання технічних і оперативних методів, з метою одержання інформації про конкурентів.

В сучасній літературі також подано багато визначень економічної безпеки, сформовані принципи її забезпечення, проте, немає загальної думки вчених-економістів щодо даної проблеми.

В науковій літературі панують два напрями визначень економічної безпеки. Перший спирається на загрози, які перманентно існують та завжди мають негативний вплив на функціонування суб'єкта економіки, другий – як певний стан економічної системи, не включає можливі загрози.

До першої категорії можна віднести визначення, що дали вчені О.А. Грунін та С.О. Грунін: «Економічна безпека підприємства – це такий стан господарюючого суб'єкту, за якого він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів досягає захисту від існуючих загроз чи небезпек та інших непередбачуваних обставин, і забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарчого ризику» [2].

Це визначення базується на існуванні ризику, небезпеки та загрози.

С.Л. Маламедов запропонував інше визначення – «під економічною безпекою підприємницької структури будемо розуміти захищеність її життєво важливих інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз, тобто захист підприємницької структури, її кадрового, інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу та прибутків, які забезпечуються системою дій спеціального, правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного та соціального характеру» [3].

А.П. Судоплатов і С.В. Лекарєв надають наступне визначення: «Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, який виражає здатність підприємства до стабільного функціонування» [4].

«Економічна безпека підприємства – це наявність конкурентних переваг, що засновані на відповідності матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і задачам» – зазначили А.В.Козаченко, В.П. Пономарьов та А.Н. Ляшенко в монографії «Економічна безпека підприємства: суть і механізм забезпечення» [5].

На початковому етапі формування представлення про економічну безпеку на підприємстві, поняття трактували як дослідження зовнішніх загроз та факторів, які можуть негативно впливати на досягнення бажаного результату діяльності та усунення цих факторів чи мінімізація їх негативного впливу. В якості основної загрози розглядали конкурентів.

Безугла Н.С. зазначає, що «економічна безпека – це ідеальний стан економічної системи, за якого вона знаходиться в рівновазі, здатна до саморегуляції в умовах існування, що постійно змінюються, досягає максимально можливого результату, що є метою існування системи. Але до ідеального стану можливо прагнути безкінечно довго, в реальності, досягнення повної економічної безпеки практично неможливе, для цього й існує процес, що носить назву забезпечення економічної безпеки» [6].

В процесі забезпечення економічної безпеки беруть участь різноманітні служби на підприємстві, навіть ті, до функціональних задач яких це не належить.

Крім того, в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства, застосовують методи та способи досягнення рівноваги економічної системи й отримання нею максимального доходу. Тут беруть участь економіка, правознавство, фінансовий аналіз, математична статистика для прогнозування загроз, теорія ймовірностей та інші. Досліджуються всі фактори, що можуть вплинути на діяльність підприємства та економічної системи в цілому.

Фактори економічної безпеки визначає, безпосередньо, сфера господарської діяльності. А мета та задачі створюють пріоритетні напрями її забезпечення.

До основних факторів економічної безпеки належать:

– екзогенні фактори – економічний та політичний стан, фіскальна політика держави, насиченість ринків факторів виробництва, ресурсів, засобів виробництва, збуту;

– ендогенні фактори – кадрова політика та персонал, економічна політика підприємства, забезпечення фінансової незалежності та стійкості, управління конкурентоспроможністю, якістю продукції, маркетинг, інноваційна діяльність та інше.

Виходячи з наведених даних, одним з головних факторів є ресурсно-функціональний підхід до визначення досліджуваного поняття. Його особливістю є те, що він використовує часові проміжки функціонування підприємства, бере до уваги стан ресурсної бази.

Цей підхід є комплексним, проте в нього є недоліки. Основний недолік полягає в тому, що він досить ємнісним, зрівнює процес забезпечення економічної безпеки підприємства та саму діяльність підприємства.

На основі визначень, що наводилися раніше, можна виокремити фактори економічної безпеки підприємства, на основі ресурсного підходу:

1. Організаційна структура підприємства.
2. Персонал.
3. Технології.
4. Інновації.
5. інформаційне середовище.
6. Менеджмент.
7. Майно підприємства.
8. Фінанси підприємства.

Кожен з цих факторів бере участь в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства та, одночасно, являється джерелом потенційних загроз. Тому дуже важливо визначити участь кожного з факторів, його вплив відносно інших загроз.

Ефективне керування забезпеченням економічної безпеки підприємства можливе лише при створенні цілісної системи управління. Усі фактори тісно взаємопов'язані, тому спеціалістам важко визначити рівень впливу кожного з них. Це пояснюється тим, що деякі фактори є якісними. Якісна частина кожного фактору є наслідком людських ресурсів підприємства. Саме від кваліфікації та настроїв робітників залежить стрімке зростання, перспективи розвитку та економічна безпека підприємства.

Висновки з проведеного дослідження.

Перехід економіки на ринкові відносини вимагає від керівників підприємств не тільки розробки ринкової стратегії і тактики, а й концепції безпеки, що обов'язково включає спеціальні програми (плани) щодо захисту інформаційної, інтелектуальної власності та економічної безпеки. Відповідно, роль керівників, відповідальних за проведення даної роботи на підприємстві, дотримання правил політики безпеки і плану захисту, контролю та моніторингу за правильністю експлуатації, виявлення спроб і фактів порушень та вжиття заходів щодо їх нейтралізації, також виходить на першу позицію. Ослаблення практично будь-якої складової інфраструктури підприємства адекватно

відбивається на його безпеці, що може вплинути на ефективний процес управління підприємством, що знаходиться в тісному взаємозв'язку з питаннями економічної безпеки.

Політична та економічна ситуація в країні та світі постійно змінюється і зовнішнє середовище диктує все нові умови, надає нові можливості для зростання. І тільки підприємства, здатні забезпечити свою економічну безпеку, мають можливість для розширення і зростання. Повернувшись до основ макроекономіки, можливо зробити висновок, що підприємство є базовим елементом економічної системи і тому зростання національної економіки залежить від стану кожного елемента. Тому забезпечення економічної безпеки підприємства є однією з найбільш важливих і актуальних проблем процвітання економіки країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кузенкова Ю.О. Економічна безпека енергетичних підприємств / Ю.О. Кузенкова, Т.Б. Надтока // Економіка і маркетинг в умовах всесвітньої інтеграції: проблеми, досвід, передмова думка : Всеукраїнська науково-практична конференція, 2011 р., м. Донецьк. – Д. : ДРУК, 2011. – 125 с.
2. Грунін О.А. Економічна безпека організації: навч. посібник. / О.А. Грунін, С.О. Грунін. – К.: Освіта, 2012. – 160 с.
3. Меламедов С.Л. Формування стратегії економічної безпеки підприємницьких структур: навч. посібник. / С.Л. Меламедов. – К.: Освіта, 2002. – 58 с.
4. Судоплатов А.П. Безпека підприємницької діяльності: навч. посібник / А.П. Судоплатов, С.В. Лекарєв. – Л.: ОЛМА-ПРЕС, 2011. – 3 с.
5. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://safetyfactor.narod.ru/doc/notion.html>
6. Безугла Н.С. Економічна безпека підприємства. Суть економічної безпеки підприємства : підруч. / Н.С. Безугла. – Д.: Колос, 2010. – 67 с.
7. Ткаченко А.А. Проблема забезпечення економічної безпеки на підприємстві / А.А. Ткаченко // Моделювання та прогнозування економічних процесів : матеріали XII науково-практичної конференції (18 квітня 2018 року). – К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2018. – 60 с.

REFERENCES:

1. Kuzenkova Yu.O. Ekonomichna bezpeka enehretychnykh pidpriemstv / Yu.O. Kuzenkova, T.B. Nadtoka // Ekonomika i marketynh v umovakh vsesvitnoi intehratsii: problemy, dosvid, peredmova dumka : Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia, 2011 r., m. Donetsk. – D. : DRUK, 2011. – 125 s.
2. Hrunin O.A. Ekonomichna bezpeka orhanizatsii: navch. posibnyk. / O.A. Hrunin, S.O. Hrunin. – K.: Osvita, 2012. – 160 s.
3. Melamedov S.L. Formuvannia stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytskykh struktur: navch. posibnyk. / S.L. Malamedov. – K.: Osvita, 2002. – 58 s.
4. Sudoplatov A.P. Bezpeka pidpriemnytskoi diialnosti: navch. posibnyk / A.P. Sudoplatov, S.V. Lekariev. – L.: OLMA-PRES, 2011. – 3 s.
5. Kozachenko A.V. Ekonomycheskaia bezopasnost predpriatya: sushchnost y mekhanyzm obespecheniya [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://safetyfactor.narod.ru/doc/notion.html>.
6. Bezuhla N.S. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva. Sut ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva : pidruch. / N.S. Bezuhla. – D.: Kolos, 2010. – 67 s.
7. Tkachenko A.A. Problema zabezpechenia ekonomichnoi bezpeky na pidpriemstvi / A.A. Tkachenko // Modeliuvannia ta prohnozuvannia ekonomichnykh protsesiv : materialy KhII naukovo-praktychnoi konferentsii (18 kvitnia 2018 roku). – K.: NTUU «KPI im. Ihoria Sikorskoho», 2018. – 60 s.

Stavitsky O.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Tkachenko A.A.

Student
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE IN A GLOBALIZED WORLD

The article is devoted to actual problems of providing economic safety of enterprises. The author studies approaches to determining the economic security of modern scientists, which are reduced to different interpretations of the essence of this economic category. The first approach determines economic security based on the presence of threats, the latter expresses it as a definite state. The classification of factors of economic security is based on various factors, which can be distinguished both on the basis of analysis of the area of their manifestation, and as the resources of the enterprise. The classification is based on a resource-based approach, which makes it possible to highlight the direction of the impact of risks and the elements of the system of economic security of the enterprise. The potential of the resource approach is not yet fully disclosed and provides prospects for the development of methods and methods of integrated impact on factors in the context of providing economic security of the enterprise.